

Riksdagens protokoll

2003/04:39

Måndagen den 1 december

Protokoll
2003/04:39

Kl. 10.00 – 11.49
16.00 – 16.01

---

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 24 och 25 november.

2 § Avsägelse

Tredje vice talmannen meddelade att *Kent Olsson* (m) avsgt sig uppdraget som suppleant i utrikesutskottet.

Kammaren biföll denna avsägelse.

3 § Anmälan om kompletteringsval till utrikesutskottet

Tredje vice talmannen meddelade att Moderata samlingspartiets riksdagsgrupp på grund av uppkommen vakans anmält Göran Lennmarker som suppleant i utrikesutskottet.

Tredje vice talmannen förklarade vald till

suppleant i utrikesutskottet
Göran Lennmarker (m)

4 § Anmälan om val av vice ordförande i vissa utskott

Tredje vice talmannen meddelade
att *Mikael Odenberg* (m) valts till vice ordförande i finansutskottet från
och med den 20 november,
att *Gunilla Carlsson i Tyresö* (m) valts till vice ordförande i utrikesutskottet från och med den 25 november och
att *Per Bill* (m) valts till förste vice ordförande i näringsutskottet från och med den 25 november.

5 § Meddelande om statsministerns frågestund

Tredje vice talmannen meddelade att statsministerns frågestund skulle äga rum *torsdagen den 4 december kl. 14.00*. Ett meddelande om frågestunden hade delats ut till kammarens ledamöter.

Svar på interpellationer

6 § Svar på interpellation 2003/04:114 om studenter ekonomi

Anf. 1 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Ana Maria Narti har frågat mig om jag avser att korrigera de, enligt henne, uppenbara orättvisorna i behandlingen av unga studenter och om jag har handlingsplaner för förbättringar av de unga studenternas ekonomi.

Inledningsvis vill jag understryka att det nya studiestödssystemet i en internationell jämförelse är ytterst generöst och ger de allra flesta goda förutsättningar att bedriva framgångsrika studier. Det nya generella studiestödssystem som infördes den 1 juli 2001 innebär bland annat högre studiebidrag, högre fribelopp och pensionsgrundande studiebidrag. Bidragsdelen höjdes med 6,7 procentenheter till 34½ % av totalbeloppet. Den höjda bidragsnivån leder till att skuldsättningen minskar för de studerande.

Studiemedlets totalbelopp är relaterat till kostnadsutvecklingen i samhället via knytning till prisbasbeloppet enligt lagen om allmän försäkring. Totalbeloppet är i år 7 528 kr per månad, beräknat på nio månader per år. Studiestödet ska göra det ekonomiskt möjligt för så breda grupper som möjligt att bedriva studier. Systemet ska kunna rymma studerande i olika åldrar och i skilda utbildningsformer. Studiemedelssystemet är tänkt att fungera tillsammans med övriga trygghetssystem. Studerande med försörjningsbörda har till exempel möjlighet till kompletterande ekonomiskt tillskott, främst barnbidrag och bostadsbidrag. Regeringen tillkallade under hösten 2002 en särskild utredare som fick i uppdrag att göra en analys av studerandes ekonomiska och sociala situation under den samlade studietiden. Utredaren ska, mot bakgrund av de studerandes skiftande sociala situation, kartlägga samspelet mellan studiestödssystemet och andra förmånssystem som socialförsäkringssystemet inklusive bostadsbidragssystemet samt det ekonomiska biståndet enligt socialtjänstlagen och arbetslöshetsförsäkringen. I tilläggsdirektiv har utredaren fått i uppdrag att analysera förutsättningarna för att införa ett barn tillägg till studerande. Utredningen ska enligt direktiven redovisa resultatet av sitt arbete senast den 31 december 2003.

Rätten till studiemedel har alltsedan studiemedelssystemets tillkomst 1965 prövats mot den studerandes inkomst. Eftersom studiemedel lämnas endast under den tid studier bedrivs uppmuntras förvärvsarbete vid sidan av studierna. En successiv reducering av studiemedlen görs dock när inkomsten överstiger ett visst belopp, det så kallade fribeloppet. Denna reducering av studiemedlen sker oavsett om inkomsten härrör från till exempel tjänst eller kapital. Reformeringen av studiemedelssystemet 2001 innebar att fribeloppet höjdes från 54 900 till 96 500 kr årligen vid heltidsstudier under 40 veckor. En effekt av höjningen är att den enskildes skuldbörda minskas.

Statens resurser är begränsade, och varje kostnad eller insats på ett område måste vägas mot andra insatser på andra områden. Det nya studiestödssystemet innebär en reform på över 4 miljarder kronor. En övergripande princip för utformningen av studiestödssystemet är att tilldelade resurser ska bidra till rimliga förutsättningar för studerande och stimulera till studier på alla nivåer. När Folkpartiet föreslår förbättringar för vissa grupper av studerande och finansierar dem med kraftiga försämringar för andra grupper, såsom exempelvis avskaffande av rekryteringsbidraget, motverkas snarare möjligheten till studier för såväl yngre som äldre studerande.

Anf. 2 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! Tack utbildningsministern. Frågan är om jag har fått något svar. Jag hade inte ställt någon fråga angående konstruktionen av studiestödet. Den långa biten av interpellationssvaret kunde vi vara utan. Vi vet hur studiestödet är uppbyggt.

Jag vill läsa ur ett brev jag har fått per mejl. Det kommer från någon som är 27 år, är högutbildad och har varit arbetslös i två år. Han skriver att han är välutbildad, har skaffat sig drygt ett års arbetslivserfarenhet och har massor av positiva egenskaper. Alla tycker att han ska ha ett jobb, men ingen vill anställa honom.

Detta är en mycket vanlig situation. I meriterna som räknas för anställning är alltid arbetslivserfarenhet mycket tungt vägande, vilket betyder att en ung människa som har varit framgångsrik i studierna men inte haft tid med arbete bredvid, därför att den människan hela tiden har studerat, på en gång faller in i en grupp som diskrimineras. Då hamnar man i den här situationen. Då hjälper det inte att man har höjt fribeloppet eller någonting sådant. Studieskulden växer under arbetslösheten. Egentligen är den unga människa som har arbetat utomordentligt bra, studerat framgångsrikt men haft otur att hamna mellan stolarna, i en oerhört svår situation.

Jag har tittat på bestämmelserna för rekryteringsbidraget. Här står det att rekryteringsbidraget är helt och hållet ett bidrag som du inte behöver betala tillbaka.

Jag vill fråga den socialdemokratiska utbildningsministern vem det är som ställer grupp mot grupp. Är det vi i Folkpartiet, eller är det regeringen som skapar en sådan oerhört fördelaktig situation för bara vissa människor? De ska vara över 25 år. De ska ha kort utbildning. De ska vara arbetslösa eller riskera att bli arbetslösa. Då kan de få ett bidrag som de inte ens behöver tänka på att betala tillbaka.

Jag vill också påminna utbildningsministern om att livets bästa skapande period är ungdomen. Vi tycker att det nuvarande systemet inte uppskattar, respekterar eller uppmuntrar ungdomen. Det är en stor förlust för hela det svenska samhället.

Anf. 3 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! När regeringen förra mandatperioden lade fram en proposition om förstärkning av studiemedelssystemet avsatte vi 4 miljarder kronor. Det handlar just om att stärka möjligheterna inte minst för unga människor att studera. Vi vet att skuldbördan är en av de frågor som växer fram när man inte kommer från hem med studietradition. Kommer

jag att kunna betala tillbaka skulden? Vad innebär det att skuldsätta sig? Därför var det oerhört viktigt att se till att fortsätta att höja bidragsdelen för att minska skuldbördan och därigenom få en lättare väg in till studier för studieovana grupper.

Det andra gällde fribeloppet, som i det gamla systemet var så lågt satt att ganska måttliga arbetsinsatser vid sidan av studierna gjorde att man kom till fribeloppets gräns och därmed fick mycket skarpa marginaleffekter. Vi fördubblade det, och det är i dag närmare 100 000 kr.

Det tredje var att se till att också studier och den bidragsdel som man får i studiemedlen blir pensionsgrundande. Också det är en ganska dyr insats, men en insats som väldigt tydligt signalerar: Satsa på studier, för det innebär att du kommer med i pensionssystemet och kan känna att det är år som är viktiga också ur den aspekten.

När man lyssnar på Ana Maria Narti får man nästan för sig att ni i folkpartiet gör stora insatser för att stoppa in mer pengar i studiemedelsystemet. Men så är det ju inte. Ni gör ganska skarpa besparingar. Ni minskar studiestödet med 1,8 miljarder kronor.

Nu talar Ana Maria Narti om att man gör det genom att ta bort någonting som enligt henne förefaller vara onödigt, nämligen rekryteringsbidraget för studier. Vilka grupper riktar sig rekryteringsbidraget till? Jo, det riktar sig till dem med mycket kort utbildning, som riskerar att hamna utanför arbetsmarknaden vid varje ekonomisk lågkonjunktur som vi går igenom och som riskerar att hamna i ett långvarigt bidragsberoende på grund av detta.

Vi vet, från erfarenheterna av kunskapslyftet, att skapar vi en miljö som gör att människor vill och vågar komma tillbaka till studier skapar vi också fördelar för hela samhällets ekonomiska och sociala utveckling. Studier ger kunskaper, ger självförtroende och ger en väg tillbaka till egen försörjning.

Rekryteringsbidraget riktar sig till personer som till exempel inte har fullgjorda grundskolestudier eller som har mycket knapphändiga gymnasiestudier. Som Ana Maria Narti säkert vet är det inte alltid så lätt för en person att börja studera igen, när man kanske har skaffat familj, befinner sig i yngre medelåldern och har många år kvar framför sig i arbetslivet men har alldeles för bristfälliga kunskaper.

Vi använder pengarna för att stimulera den här gruppen att utbilda sig, med ett års rekryteringsbidrag, som inte är ett lån utan ett bidrag och som därefter följs av att man får ta studielån. Det kan innebära det där steget in till studier. De pengarna säger Ana Maria Narti ska användas till att dels dra ned studiemedelsystemets kostnader över huvud taget, dels satsa på en liten totalbeloppshöjning för unga studenter.

Jag tycker att det är en mycket dålig politik. Det innebär att dessa grupper av studerande, som vi behöver locka tillbaka till studier så att de kan komma tillbaka till en arbetsmarknad med kunskaper och självförtroende, inte får den möjligheten.

Och inte nog med det! Ni tar även den del av studielånssystemet där vi har en högre bidragsdel och skär kraftigt i den, för att också där rikta in er mot dem som har kortast utbildning, använda de pengarna till att spara generellt på studiemedelsystemet och ge en liten totalbidragshöjning till de unga studenterna. Jag tycker att det är en dålig politik, Ana Maria Narti.

Anf. 4 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! Vems politik är dålig? Det återstår att diskutera. Vi har massor med olika tillfällen att göra det.

Jag tänker inte gå in i den vanliga debatten om några miljoner till här och mindre belopp där. Jag vill bara fråga hur våra system i samhället fungerar tillsammans.

Vi har i dag ett pensionssystem som för full ersättning kräver 40 års aktivt arbetsliv och inkomst. Det betyder att om man vill gå i pension vid 65 års ålder måste man börja arbeta vid 25. Okej, om vi säger 67, enligt de senaste bestämmelserna, ska man börja arbeta och ha en ordentlig inkomst vid 27 års ålder. Det betyder att just människor som har studerat och som kommer in i arbetslivet väldigt sent döms att dels betala tillbaka studieskulderna, dels som äldre stå ut med att leva med en mycket låg pension.

Är det då inte helt förnuftigt och helt rationellt att skapa system som ger incitament till intensiva studier och tidig debut i yrkeslivet? Ska vi inte ta vara på energin och begåvningen under de bästa åren i ett människoliv, åren mellan 20 och 30? Vi lurar människor att komma i mycket svåra situationer om vi jämt säger till dem att det inte spelar någon roll vid vilken ålder man börjar arbeta som yrkesetablerad person med goda kunskaper.

Det finns här också en annan intressant vinkel som behöver tas upp. Man talar i dag väldigt ofta om livslångt lärande. Men man talar som om det livslånga lärandet skulle vara någonting helt annat än tidig debut i lärandet. Min erfarenhet är precis den motsatta. Ju tidigare man lär sig att lära sig, desto starkare blir man som vuxen i det livslånga lärandet.

Det finns ingen motsättning mellan de här två möjligheterna – tvärtom. Den tidiga passionen för kunskap, den tidiga intensiteten i inhämtning av kunskap och den självständiga tidiga orienteringen i kunskapens värld ger människorna den bästa plattformen för livslångt lärande. Jag menar att vårt system i dag – jag upprepar det – inte tillräckligt starkt uppmuntrar de unga.

Anf. 5 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Ana Maria Nartis lovsång till stimulans av ungas sökande efter kunskap och hur de växer med kunskap kan jag helt och hållet stämma in i.

Det är en av de grundläggande orsakerna till att vi jobbar så hårt med att stärka kvaliteten i grundskolan, bland annat genom hjälp och stöd tidigt till elever som har problem av olika sorter i grundskolan. Det är en av de viktiga orsakerna till att vi vill reformera gymnasieskolan. Fler måste få med sig de kunskaper som behövs för att kunna få ett gott arbetsliv och komma vidare i utbildningen. Det är en av de viktigaste drivkrafterna bakom att vi har lyckats få en mycket kraftig ökning av andelen ungdomar som går vidare till högre utbildning. Det har gått från en femtedel av landets ungdomar till över 40 % av en ungdomskull som i dag går vidare till högskolor och universitet. Det är också en av anledningarna till att vi nu ser över antagningssystemet till högskolan, för att se till att ytterligare underlätta för unga att komma in på högre utbildning.

När Ana Maria Narti säger att hon inte vill gå in i en diskussion om miljoner handlar det om att Folkpartiet vill avskaffa rekryteringsbidraget

*Svar på
interpellationer*

till vuxna med låg utbildning. Det ger 1,4 miljarder kronor. Det är tusentals människor som får en stängd dörr i ansiktet när de söker möjligheten att studera, människor som behöver få en grundläggande utbildning för att kunna få de kunskaper och det självförtroende som behövs för att klara sig på en modern arbetsmarknad.

De pengarna använder ni till att totalt sett spara krafter till studiemedelssystemet och dessutom ge någon hundralapp till studenterna. Är det värt att ta bort hela rekryteringsstödet till grupper med mycket kort utbildning, när vi alla tjänar på om vi förmår dem att fortsätta att studera, att läsa in grundskolan, att läsa in gymnasieskolan och därmed också få en chans att klara sig på arbetsmarknaden och försörja sig själva?

Jag tycker att det visar väldigt naket hur Folkpartiet prioriterar. Ni har inte mer pengar till studiemedel än regeringen. Ni har kraftigt mindre resurser till studiemedel. Ni tar pengar från de grupper som behöver en extra stimulans för att över huvud taget komma tillbaka till utbildning – något som är så viktigt för oss alla. Ni använder de pengarna för att spara men ger en hundralapp till unga studenter och tror att det förändrar verkligheten för de unga studenterna i någon större utsträckning.

Som jag ser det gäller de viktigaste framtida reformerna studenter med barn, för där behöver vi göra förstärkningar. De har visserligen gynnats av maxtaxan på dagis, som gör att en student i de flesta kommuner i dag inte har någon avgift alls för sin förskola och sin barnomsorg. De har gynnats av höjda barnbidrag, men det är fortfarande en grupp som har det mycket knapert och som kan få det mycket svårt att gå ihop. Det har vi pekat på som en angelägen reform i takt med att den ekonomiska utvecklingen ger oss möjligheter att göra den typen av reformer.

Att göra den prioritering som Folkpartiet gör, att rycka undan stödet för dem som har kortast utbildning för att ge en hundralapp till studenterna, tycker jag är en mycket dålig politik.

Anf. 6 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! Det är mycket lätt att angripa ett parti genom att bara läsa vissa bitar ur dess dokument. I våra dokument finns det väldigt många klara och tydliga ställningstagen som förbättrar för studenterna.

Vi vill plocka bort gränsen för fribelopp, och det betyder att studenterna kan få mycket bättre villkor. Vi vill också höja incitamenten för studenterna att studera snabbt genom att införa vissa avskrivningar av skulder när studenterna når bra resultat. Så aritmetiken ser inte ut precis som utbildningsministern beskriver den.

Jag undrar vad som ligger bakom att man sätter grupp mot grupp. Varför ska de yngsta, som arbetar konsekvent och som studerar under en kort tid, ha den svåraste ekonomiska situationen i studiesystemet? På den frågan har jag inte fått svar, för det finns inget svar.

Jag vill också påminna om att vi med vår utbildningspolitik inte skulle ha så många människor med korta utbildningar i krisartade situationer. Vi skulle nämligen ta itu med de stora svårigheterna med inläringen redan i grundskolan, vilket utbildningsministern mycket väl vet.

Som avslutning vill jag påminna om att Einstein var 26 år när han blev Einstein. Det är oerhört viktigt att ta vara på de ungas begåvning och deras energi och vilja att skapa.

Anf. 7 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! När vi talar om de unga verkar vi ha en gemensam åsikt, men när vi talar om dem som behöver få en andra chans i livet öppnar sig mycket stora skillnader mellan regeringens synsätt och Folkpartiets synsätt.

Egentligen är jag inte förvånad. Under hela den period när vi har arbetat med vuxenutbildningen och kunskapslyftet och lyckats få tiotusentals människor att ta steget att utbilda sig, skaffa sig kunskap, komma tillbaka till en arbetsmarknad och få ett arbete har Folkpartiet motarbetat detta genom att skära i satsningar på vuxenutbildning. Nu gör man det också genom att dra undan benen när det gäller studiefinansiering.

Rekryteringsstödet är ett ettårigt stöd för dem med kortast utbildning. Det är vuxna människor som ofta har varit ute på arbetsmarknaden ett tag. De har kanske blivit arbetslösa och har ett familjeförsörjansvar. Det handlar om att förmå dem att komma tillbaka till studier för att de ska ha en chans att få ett arbete i en framtid. Vi vill se till att det finns system som stöttar och hjälper dem. Folkpartiet motarbetar det konsekvent. Det är allvarligt, och det måste lyftas fram.

Sedan delar jag Ana Maria Nartis ambitioner när det gäller att man ska fortsätta att stärka de ungas situation. Det är mycket större chans att komma in på högre utbildning i dag än för tio år sedan. Vi behöver titta över detta för att förstärka det ytterligare.

Vi behöver en starkare samverkan mellan universitet och gymnasier för att ge ungdomar en tydligare bild av att det är intressant att gå vidare i utbildningssystemet och att det är värt det. Vi behöver insatser på grundskolan som gör att alla får de grundläggande kunskaper som man behöver för att kunna studera vidare. Men jag tycker inte att det är en klok strategi för framtiden att säga att vi ska ta 1,4 miljarder kronor från de mest utsatta grupperna och använda det mesta för att spara generellt på studiemedelssystemet och också ge en slant för att höja studiemedlen för unga med någon hundralapp.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 2003/04:125 om förkunskapskrav för gymnasiet

Anf. 8 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Axel Darvik har frågat om jag avser att verka för att ingen elev ska börja gymnasiet utan att nå upp till kunskapskraven.

Den gymnasieskola som infördes i början av 1990-talet innebar en väsentlig ambitionshöjning som också var nödvändig för att svara mot de allt högre kraven i samhälle och arbetsliv. Det är lätt att konstatera att kraven på kunskaper över tid inte minskat, utan snarare ökat. För dem som inte har någon gymnasieutbildning saknas i dag en egentlig arbetsmarknad. Detta är en realitet och samtidigt en viktig utgångspunkt för utbildningspolitikens utformning.

Grundskolan har en central uppgift i att ge alla barn goda kunskaper och ge dem det stöd de behöver för att nå de fastställda målen. För att ge alla barn likvärdiga möjligheter måste alla skolor vara bra skolor. Rege-

Prot. 2003/04:39

1 december

*Svar på
interpellationer*

ringen genomför nu ett kvalitetsprogram för skolan. Programmet syftar till en individualiserad och kunskapsinriktad skola och innebär att varje elevs utveckling mot målen noggrant ska följas och att samtliga skolor ska kvalitetsgranskas.

För att stöd ska kunna sättas in innan kunskapsluckor vuxit sig stora är det viktigt att utvärderingen och informationen om elevens utveckling mot kunskapsmålen kommer tidigt, är tydlig och sker kontinuerligt. Elevers och föräldrars rätt till tidig och tydlig information om hur det går i skolan har från och med innevarande läsår stärkts genom att grundskolan givits ett tydligare ansvar för att under hela skoltiden informera eleven och föräldrarna om elevens studieutveckling.

Informationen som ges vid utvecklingssamtalen bör grunda sig på en utvärdering av elevens utveckling i relation till målen i läroplanen och kursplanerna för årskurs 5 och årskurs 9. Den ska också tydliggöra vilka insatser som behövs för att nå målen. Regeringen menar också att utvecklingssamtalen bör leda till en framåtsyftande individuell utvecklingsplan för varje elev. En sådan utvecklingsplan bör stödja en individualisering av skolan och därmed bejaka att eleverna lär på olika sätt och i olika takt.

För att kunna ge eleverna en bättre utbildning och ett ökat stöd behöver skolorna fler lärare och andra specialister. Under en femårsperiod ökar därför regeringen resurserna till skolan genom ett särskilt bidrag till personalförstärkningar. Statsbidraget ökar med 1 miljard kronor årligen tills nivån 5 miljarder är nådd. Antalet lärare och andra specialister i skolan kommer genom detta att kunna öka med ca 15 000.

Elever som trots stödinsatser riskerar att gå ut årskurs 9 utan att ha nått målen kan givetvis gå ett eller två år extra i grundskolan. Enligt min mening ska det ske när skolan, föräldrarna och eleven i samråd finner att det är det bästa sättet för eleven att få de kunskaper som krävs.

Trots stora insatser i grundskolan finns det ungdomar som av olika skäl inte uppnår behörighet till gymnasieskolans nationella program. Det kan vara väl motiverade ungdomar som nyligen kommit till Sverige och som varit tvungna att prioritera svenska framför engelska, men som har goda studieresultat i övrigt. Det finns också ungdomar som har större kunskapsluckor och som behöver mycket stöd för att gå vidare.

Behörighetskraven ska ligga fast. Behörighetsreglerna anger den kunskapsnivå som krävs för studier på gymnasienivå och bidrar till en tydlighet i systemet. Syftet med behörighetskraven är att slå vakt om utbildningens kvalitet och likvärdighet – inte att utestänga elever från att läsa sådana nationella kurser som de har kapacitet att klara.

Inom programinriktade individuella program, PRIV, kan eleverna följa kurser från ett nationellt program samtidigt som de utifrån behov läser behörighetsgivande ämnen. Den grupp elever som har mindre kunskapsluckor anser jag bör kunna läsa en del av kurserna på ett gymnasieprogram samtidigt som de kompletterar sina kunskaper från grundskolan.

Andra elever har en längre väg till en reguljär gymnasieutbildning. För de elever som har större kunskapsbrister kan utbildningen till exempel utformas som ett preparandår. Utbildningen för dessa elever syftar till att ge bättre förkunskaper i de behörighetsgivande ämnena. Utbildningen kan även ha inslag av praktik i större eller mindre omfattning.

Att erbjuda obehöriga elever en uppläggning av studierna i form av PRIV är enligt min uppfattning ett framgångsrikt sätt att ge eleverna ökad studiemotivation samtidigt som förkunskapskraven ligger fast. Många kommuner, däribland Stockholm och Västerås, arbetar i dag framgångsrikt med PRIV-modellen. Jag finner även ett brett stöd i remissopinionen, däribland Lärarnas Riksförbund, för denna ståndpunkt.

För många elever som i dag går på individuella program bör det alltså vara möjligt att genomföra studier på PRIV. Det är samtidigt viktigt att poängtera att det även i framtiden, utöver PRIV, kommer att behövas mycket individuella lösningar för elever med speciella utbildningsbehov. Det kan vara ungdomar med omfattande skolproblem i form av läs- och skrivsvårigheter eller ungdomar som saknar motivation eller har svåra sociala problem.

Folkpartiet vidhåller den extrema ståndpunkten att fortsatt grundskola ända upp till 18 års ålder är det enda utbildningsalternativ som ska stå öppet för de elever som inte klarat godkänt i alla behörighetsgivande ämnen.

Folkpartiet driver på så sätt en politik där det viktiga är att gymnasieskolan utestänger elevgrupper. Min utgångspunkt är den motsatta. I stället för att sortera bort dessa elever måste gymnasieskolan ha ett fortsatt och tydligt uppdrag att möta dessa elever och erbjuda dem en utbildning som utgår från deras förutsättningar och behov.

Anf. 9 AXEL DARVIK (fp):

Fru talman! Jag tackar utbildningsministern för hans svar. Det är spännande att höra hur utbildningsministern mer och mer börjar låta som en folkpartist i sina svar till Folkpartiets ledamöter i riksdagen. Han talar om krav på kunskap, kvalitet och tydlig utvärdering. Detta är saker som tidigare kanske har varit mer tabubelagda inom socialdemokratien men nu har blivit rumsrena. Måne är det så att han har vaknat från sin drömvärld och ser verkligheten såsom den är, eller också är det så att han mycket skickligt lägger ut en retorisk dimma så att ett uselt surrogat förväxlas med den äkta varan.

Att det är så bevisas när man ser på den konkreta nakna skolpolitiken såsom den är i dag utan att vara omsluten av retoriska bolster. Kunskapskraven ska inte vara några behörighetskrav. De ska vara mål som man ska ha, och de får absolut inte utesluta någon. Den här kravlösheten är också en hjärtlöshet.

Den socialdemokratiska kampen mot väderkvarnarna ska fortsätta. Förkunskapskraven ska avskaffas till varje pris. Verkligheten ska vändas ryggen. I stället för att ge grundskolan möjligheter att lägga en kunskapsmässig grund för varje individ skapas nu ett preparandår. Detta är till för ett ytterst litet antal elever som har de allra största kunskapsbristerna, säger utbildningsministern.

Låter inte de här orden väldigt bekanta? Det är nästan så att han här citerar en före detta skolminister, Göran Persson, när denne inrättade det individuella programmet som då var till för ett ytterst litet antal. Nu är det gymnasieskolans näst största program. Endast 13 % av dem som börjar på det individuella programmet slutar med ett riktigt slutbetyg. Det är ett katastrofalt misslyckande, och nu ska man göra samma misstag

ytterligare en gång. Man ska inrätta preparandåret för dem som inte klarar av att komma in på det individuella programmet.

Någon som ändå har förstått lite av vad den socialdemokratiska skolpolitiken handlar om och dess brister är kommunalrådet Åke Hillman i Västerås. Västerås var mönsterexemplet. Det har utbildningsministern själv lyft fram. Det ska skapas Västerås runt om i hela Sverige. Där avskaffade man tidigt förkunskapskraven och var en föregångskommun på det sättet. Åke Hillman sade i Kommun-Aktuellt ganska nyligen att de trodde att de var snälla mot eleverna när de gjorde på detta sätt. Men det var inte så.

Det har blivit ett mycket tydligt misslyckande. Betygen har gått ned i Västerås, och fler elever slås ut från gymnasiet.

Den liberala skolpolitiken är tydlig och innebär en skarp kontrast mot dagens. Det är en politik som ger arbetsro, tydlig utvärdering och höga krav på kunskap. IV och preparandår ska avskaffas, och grundskolan ska ges möjligheter att lägga grunden. Förkunskapskraven ska ligga fast.

Jag måste fråga utbildningsministern: Varför ska dessa viktiga behörighetskrav avskaffas? Varför ska man inrätta ett preparandår när man har sett hur det har gått med det individuella programmet? Varför ger man inte i stället grundskolan möjligheterna att lägga grunden?

Anf. 10 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Det är roligt att lyssna när Folkpartiet alltmer blir Kon-sultpartiet liberalerna, säger några enkla saker, upprepar dem, inte bryr sig om vilken politik man har i grunden utan försöker tjata in dem så att det nog ska gå bra i längden.

Det lustiga är att den modell som jag förespråkar, nämligen PRIV, är en modell som infördes i Stockholm av Folkpartiet under förra mandatperioden. Den infördes som ett sätt att jobba med elever som har goda förkunskaper men brister som måste rättas till. De får mer stimulans om de också får arbeta med kurser som de klarar av och har förkunskaper för.

Ett bra exempel är många av våra ungdomar med utländsk bakgrund som kommer till Sverige ganska sent. Det kan vara en somalisk flicka som kommer till Sverige i 12-årsåldern och som har en väldigt fin matematisk begåvning, klarar av ämnena i skolan galant, lär sig svenska mycket bra men som inte lyckas lära sig engelska. Den flickan måste naturligtvis få chansen att lära in sin engelska. Hon kommer att behöva engelskan. Enligt Axel Darviks alternativ ska vi säga till henne: Sitt nu här ett år och läs engelska! Under tiden kommer du inte vidare.

Man var mer insiktsfull i Stockholm under den borgerliga ledningen förra mandatperioden. Man sade: Medan du läser engelskan kan du få påbörja de nationella kurser där du har förkunskaper, matematiken och de naturvetenskapliga ämnena till exempel.

Så kan den flickan komma vidare samtidigt som hon läser in sin engelska. Hon kommer inte in på det nationella programmet förrän hon är färdig med sina förkunskaper. Hon får ingen examen i det framtida examenssystemet i gymnasiet utan förkunskaperna. Men hon kommer vidare. Hon står inte still.

Det vill Folkpartiet nu inte riktigt kännas vid. Det passar inte in i konsultmodellen för hur politiken ska bedrivas. Faktum är att ni var lite av föregångare på det området. Låt mig erkänna att jag blev inspirerad.

Jag menar att vi måste se att den här stora gruppen av ungdomar som vi nu pratar om behöver individuell behandling och individuellt bemötande. Det är klart att en stor grupp inte har tillräckliga förkunskaper för att få påbörja ett nationellt program. De kommer inte att klara av det. De behöver en miljö där de läser in sina behörighetsgivande ämnen, säkert ofta i mindre grupper med specialpedagoger som hjälper och stöttar. Många av de eleverna har haft en grundskoletid som inte har varit bra. De behöver den här stöttnen.

Men här finns också elever som kan klara att fortsätta sina studier samtidigt som de läser in sin engelska. Det tror jag att Folkpartiet egentligen håller med om.

Självklart är det grundskolans viktiga uppgift att se till att alla får de grundläggande kunskaperna med sig. Att det skulle vara något nytt för socialdemokratin är för mig en väldigt märklig idé. Det är klassisk socialdemokratisk politik, en skolpolitik som vi utformade historiskt tillsammans med liberalerna. Det krävs resurser till skolan, att man följer upp eleverna noggrant och tidiga insatser. Ibland kan det krävas ett eller två år extra i grundskolan.

Jag är övertygad om att det är mycket bättre om det kommer tidigt än om vi gör som Folkpartiet säger, bygger en vallgrav mellan grundskola och gymnasieskola och säger till alla i 15-årsåldern som är skoltrötta eller har sociala problem att de blir kvar tills de blir 18 och att de ska satsa allt på ämnena. Alla pedagoger som jobbar med dessa ungdomar säger att det vore förödande för dem om de inte fick chansen att se att de kan komma vidare, få spänna nya bågar och prova nya ämnen. Det är det som kommer att visa sig i Folkpartiets politik. Ni får inte lärarna med er, inte eleverna och inte föräldrarna. Men på konsultspråk låter det som en enkel lösning.

Anf. 11 AXEL DARVIK (fp):

Fru talman! Utbildningsministern är ganska skicklig med att försöka blanda bort korten. Av de 19 000 elever som går på det individuella programmet i dag är det en mycket liten del som är som den somaliska flickan som utbildningsministern beskrev. Vi delar utbildningsministerns uppfattning där. Om han hade varit mer inläst på Folkpartiets politik hade han sett att vi har förberedande kurser för dem som nyligen har anlänt till Sverige.

När man nu vill mjuka upp och avskaffa behörighetskraven sänder man ut tydliga signaler till rektorer och skoldirektörer att de inte behöver se till att eleverna på grundskolan får med sig en grund innan de lämnar den. Detta är ett problem som man tar tag i senare på gymnasiet. Jag tror att det är en mycket dålig lösning.

Jag tror att man så tidigt som möjligt måste försöka sätta in insatser, när problemen fortfarande är små och inte hunnit växa. Det ska inte vara så att den första instansen där man verkligen måste göra detta är gymnasiet. Det kan inte vara riktigt. Gymnasiet ska inte lösa grundskolans problem.

Därför är det så oerhört viktigt att man har kvar kraven. Man ska kunna gå vidare i sin kunskapsinhämtning och bygga på ny kunskap. Ny kunskap bygger på gammal kunskap. Det går inte att bygga ett nytt hus utan att man har lagt en ordentlig grund. Båda mina föräldrar är byggmästare, och med tiden har jag lärt mig att det är på detta vis. Det kanske inte märks med en gång när man har byggt ett hus utan någon ordentlig grund, men det dröjer inte länge förrän det kommer sättningar och huset till slut kanske till och med måste rivas.

Vi i Folkpartiet vill i stället ge eleverna större möjligheter att välja och inte vara så inskränkta som den socialdemokratiska skolpolitiken är. Vi säger att det ska finnas tre olika möjligheter till examen efter grundskolan – en gymnasieexamen för dem som ska studera vidare på teoretiska program, en lärlingsexamen för dem som kanske har väldigt praktiska kunskaper och sedan en yrkesexamen för dem som ska gå till ett yrke direkt efteråt, fortfarande med stora krav på höga kunskaper också i teoretiska ämnen men mer anpassade till det yrke de ska välja.

Här är det väldigt tydligt att vi också har med oss lärarna. När Sifo på uppdrag av Lärarnas Riksförbund undersökte om lärarna tyckte att man ska tvinga alla elever att läsa in högskolebehörighet var resultatet väldigt tydligt: 91 % av lärarna säger att detta är en mycket dålig väg. De delar därmed Folkpartiets uppfattning att man inte ska tvinga in alla på en högskoleförberedande linje.

Vi vill att eleverna själva ska kunna få välja. Därför är det också viktigt att ha kvar kraven så att man har en grund när man går in på gymnasiet. Vi vill att alla elever ska kunna läsa, skriva och räkna när de kommer till gymnasiet. Det är mycket lätt att räkna ut hur det går för dem som inte har denna grund. Där talar Skolverkets exemplariska siffror sitt tydliga språk: En tredjedel av dagens gymnasieelever får inte slutbetyg efter fyra år. Endast 57 % når upp till gymnasieskolans målsättning.

Det som en gång skulle vara en gymnasieskola för alla är mycket snart en gymnasieskola för hälften. Detta är inte en kunskapsskola.

Anf. 12 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Plötsligt säger Axel Darvik att den somaliska flickan som vi pratade om – som har goda kunskaper i matematik och naturvetenskapliga ämnen, som tillgodogjort sig svenskan sedan hon kom till Sverige för några år sedan men som inte hunnit med engelskan – ska få påbörja gymnasiet. Vad var det för konsekvens? Vad var det för tydlighet? Det går inte alls ihop med konsultretoriken.

Jag tror att man måste tolka Axel Darvik som att hon ska vara kvar i grundskolan ett år till medan hon läser sin engelska. Hon får inte komma vidare i sin kunskapsutveckling, fast hon är mycket studiebegåvad, för hon passar inte in i Folkpartiets modell.

Det är nog riktigt att Axel Darvik kommer från en byggmästarfamilj. Jag kommer från en byggnadsarbetarfamilj, och det kanske förklarar en del av skillnaderna i synsätt. Folkpartiet har alltmer riktat in sig på byggmästarnas barn och ser inte de behov som andra barn och ungdomar har.

Det ska vara tydliga krav i skolan. Det ska vara stöd tidigt i skolan för elever som behöver stöd för att få grundläggande kunskaper. Vi ska följa upp våra barn noggrant, och vi ska aldrig förleda barn att tro att man

klaras sig utan kunskaper. Kunskaper är makt. Kunskaper är möjlighet till ett arbetsliv och till ett gott liv i vårt samhälle.

Det får aldrig vara så att man gör som Axel Darvik säger. Här har vi en grupp ungdomar som har stora problem i skolan, som ibland inte får tillräckligt med hjälp och stöd inom det individuella programmet. Axel Darviks enda lösning är att säga: Vi skulle ha satsat på dem tidigt. Nu får de stå sitt kast.

Det ni gör budgetmässigt i kommunerna är att ni tar pengarna från den här ungdomsgruppen och för över dem till annat. Ni vill inte stötta dem på deras väg tillbaka till kunskap.

Vi vet att det är så: Om man inte får en gymnasieutbildning i dag får man heller inget arbete. Får man inget arbete blir man bidragsberoende och kan hamna långt utanför samhället.

Dessutom vill Folkpartiet dra in möjligheterna till en andra chans. Jag hade alldeles nyss en debatt med en annan ledande folkpartist där det visade sig att det inte heller fanns något engagemang för denna grupp om man senare i livet skulle känna motivationen och stimulansen att gå vidare och studera. Sällan blir skillnaden mellan två partier så tydlig som när man tittar på Folkpartiets utbildningspolitik och engagemang för de svaga eleverna och socialdemokraternas strategier och idéer för hur vi ska stötta dem.

Jag menar att PRIV är en bra arbetsmodell. Att ni i Folkpartiet själva lanserat den och använt den i kommuner där ni har inflytande visar ju att också folkpartister i praktiken tycker detta. Men den kan inte hantera alla elever. Det finns elever som har mycket större kunskapsluckor och som måste få koncentrera sig på sina ämnen. Också de måste dock få chansen att se att det finns en väg framåt. Om vi säger till dem att de blir kvar i grundskolan, tillsammans med 14- och 15-åringarna, under alla omständigheter och utan individuell prövning tills de fyller 18 år om de inte klarar de här ämnena skapar vi miljöer i grundskolan som blir mycket dåliga och som knäcker stimulansen för just de grupper som behöver mer stöd och hjälp. Det är en orealistisk politik.

Det är också en politik som inte stöds av lärarna. De lärare som jobbar med dessa ungdomar säger: Då får vi avhoppen. Då lämnar de skolan. Sedan hittar vi dem som bidragstagare några år senare. Så kan vi inte ha det.

Här i kammaren finns en enhet mellan centerpartister, kristdemokrater, socialdemokrater, miljöpartister och vänsterpartister om att denna grupp naturligtvis måste kunna få gå på PRIV, programinriktade individuella program, eller andra individuella lösningar, dock kopplade till gymnasieskolan.

Anf. 13 AXEL DARVIK (fp):

Fru talman! Utbildningsministern måste nog öppna ögonen och se hur verkligheten ser ut. Det är ju den socialdemokratiska skolpolitiken som är den hänsynslösa utslagningsmaskin vi har i dag.

Jag nämnde siffrorna förut. En tredjedel av alla gymnasieelever får inga slutbetyg efter fyra år. 57 % når inte upp till gymnasieskolans mål. Det är ju de svagaste eleverna som man sparkar på med dagens skolpolitik.

Prot. 2003/04:39
1 december

Svar på
interpellationer

Den verklighet som jag ser handlar också mycket om den tid då jag gick på gymnasiet – nyligen, i en av Göteborgs segregerade förorter, i en förortsskola med många elever från kanske inte alltid så goda förhållanden.

Det är ju dessa man sviker. Det är också därför Åke Hillman från Västerås säger att det inte är att vara snäll att ta bort kraven.

Man skickar också ut signalen till skolchefer och rektorer i grundskolan: Ni behöver inte ta tag i de här problemen. Vi skickar eleverna vidare och löser detta senare, i PRIV eller på något annat sätt. Detta är inte en bra lösning.

Det är också därför vi vill ha tydliga krav tidigt i grundskolan. Vi vill ha de nationella proven tidigt så att man ser dem som inte når upp till kraven, och då ska skolan ha ett väldigt tydligt krav på sig att se till att ta hand om de här eleverna och erbjuda det stöd som de behöver. På detta sätt hjälper man de här eleverna att få nytt självförtroende och möjligheter att skapa sig sin framtid. Vad man nu gör är att man sviker dem. Det är de svagaste eleverna som drabbas i dagens skola. De starka klarar sig alltid.

Anf. 14 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Låt mig säga några ord om Västerås. Västerås fortsätter med det arbetssätt som vi kallar för PRIV, de programinriktade individuella programmen. Det Västerås socialdemokrater tillsammans med Västerås folkpartister gjorde var att dessutom, ovanpå det, säga att alla kommer in på de program de vill, även de som inte har behörighet.

Jag tycker att det var att gå mycket långt. Det är klart att det är oerhört svårt för en elev som inte har grundläggande kunskaper att ge sig in i ett nationellt program som kräver mycket avancerade kunskaper i kanske matematik. Så långt får man inte gå. Det tycker jag inte att folkpartisterna i Västerås skulle ha gjort och inte heller socialdemokraterna.

Nu är de tillbaka i PRIV-modellen, den som jag och Folkpartiet tidigare har arbetat med, inte minst i Stockholm. Det är ett sätt att möta de elever som har goda förkunskaper men brister i något ämne av väl kända skäl, till exempel att de kommit sent till Sverige. Det gör att vi kan få dem att fortsätta studera, inte förlora tid utan samtidigt hämta in de kunskaper som fattas i till exempel engelska. Då blir det också mer framgångsrika studier.

Sedan finns det en grupp som inte klarar detta, som behöver ett förberedande år för att läsa in de basämnen som de måste ha. Men det Folkpartiet nu erbjuder dessa ungdomar är man ensam om i kammaren: Ni är kvar i grundskolan tills ni fyller 18 år tillsammans med 14–15-åringarna. Och ni tror att det kommer att stärka deras motivation och lust till kunskap! Det är en idé som ingen förfäktar i dag.

Se till att vi satsar på den här ungdomsgruppen, se till att de får sina rättigheter och det de behöver av goda lärare, mindre grupper, en chans att faktiskt lära sig det de behöver för att komma vidare. Men använd inte politiken till att helt utestänga dem från utbildningsmöjligheter. Det är det Folkpartiet riskerar att göra med den typ av modell som ni nu har lanserat.

Anf. 15 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Ulf Nilsson har frågat om jag avser att vida några åtgärder med anledning av uppgifterna om problem med den verksamhetsförlagda delen av lärarutbildningen.

Den nya lärarutbildningen, som infördes från höstterminen 2001, vilar på tre grundpelare: en förstärkt vetenskaplig grund, djupa ämneskunskaper och en fördjupad förankring i skolans arbete. Omfattning och mål för lärarexamen, liksom omfattningen av den verksamhetsförlagda delen fastställs i högskoleförordningen. Däremot är det universitet och högskolor själva som bestämmer hur dessa mål ska uppnås. Det innebär bland annat att lärosätena i samverkan med berörda kommuner beslutar om utformningen av den verksamhetsförlagda delen av utbildningen och dess förläggning i tiden.

Som Ulf Nilsson framhåller i sin interpellation är den verksamhetsförlagda delen ett nytt inslag i lärarutbildningen. Det gör att den har behövt tid för att finna sin form. Den gamla lärarpraktiken, där studenten deltog på högskolans villkor, är ersatt med ett kontrakt mellan partnerskola och universitet eller högskola i en relation på bådas villkor. En viktig skillnad mot tidigare är att lärarkandidaterna nu är hela skolans eller arbetslagets angelägenhet i stället för en enda handledares. Studenterna stimuleras också att göra sitt examensarbete vid skolan, vilket ger möjlighet att stärka högskolans engagemang i aktuella utvecklingsfrågor.

Att den verksamhetsförlagda delen av utbildningen är nödvändig för att ge lärarkandidaterna en verklighetsförankrad plattform i skolan är alla överens om. Likaså råder samstämmighet om att skolan som arbetsgivare genom den verksamhetsförlagda delen ges möjlighet att påverka lärarutbildningen. Detta har parterna på de flesta håll också uppfattat och arbetat efter.

Självklart måste den verksamhetsförlagda delen av utbildningen utformas så att den blir relevant för den enskilda studentens val av inriktning. Lärosätena och skolan måste beakta att olika studenter skaffar sig en lärarutbildning med skilda profiler.

Högskoleverket kommer 2004 att utvärdera den nya lärarutbildningen. Denna utvärdering omfattar också den verksamhetsförlagda delen av utbildningen.

Som framgår av budgetpropositionen för 2003 utsåg regeringen i augusti 2002 en förhandlare med uppdrag att lämna förslag till en överenskommelse mellan staten och Svenska Kommunförbundet avseende den verksamhetsförlagda delen av lärarutbildningen. Detta avtal skulle ersätta det sedan 1993 existerande avtalet för praktik enligt den äldre lärarutbildningen.

Under förhandlingsarbetets gång kom Utbildningsdepartementet och Svenska Kommunförbundet fram till en gemensam syn på den verksamhetsförlagda delen av lärarutbildningen. Denna samsyn innebär bland annat att ekonomiska och andra villkor bör avtalas på lokal nivå. Detta har meddelats i en skrivelse till landets kommuner och till lärosäten med lärarutbildning.

I skrivelsen, som undertecknats av ledningarna för Utbildningsdepartementet och Svenska Kommunförbundet, framhålls den gemensamma

*Svar på
interpellationer*

nyttan och därmed det gemensamma intresset av att tillvarata de utvecklingsmöjligheter som den verksamhetsförlagda delen av lärarutbildningen ger. Vidare påpekas också att den bästa kännedomen om förutsättningar och behov finns på universiteten och högskolorna och i kommunerna. Mot bakgrund av att såväl högskole- som skolväsendet är starkt decentraliserat anser Utbildningsdepartementet och Svenska Kommunförbundet att en ordning där mellanhavanden löses på lokal nivå är den mest ändamålsenliga.

Som utlovats i samma skrivelse kommer också ett antal konferenser att arrangeras för att utveckla arbetet med den verksamhetsförlagda delen av lärarutbildningen. I planeringen för dessa konferenser arbetar Utbildningsdepartementet och Svenska Kommunförbundet gemensamt för att lyfta fram goda exempel på samverkan mellan universitet och högskolor med lärarutbildning och kommuner. Till konferenserna har dessutom de båda lärarstudentorganisationerna vidtalats för att ge studenternas syn på hur den verksamhetsförlagda delen av lärarutbildningen bör utformas för att ge en vinn-vinn-situation för alla berörda parter.

Den verksamhetsförlagda delen av lärarutbildningen spelar en central roll i den nya lärarutbildningen. Högskoleverkets kommande utvärdering, liksom de konferenser som Utbildningsdepartementet och Svenska Kommunförbundet planerar att anordna inom kort, får visa om det behövs ytterligare centrala initiativ för att utveckla den verksamhetsförlagda delen av lärarutbildningen.

Anf. 16 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Jag ska be att få tacka utbildningsministern för svaret.

Min interpellation handlar ju om att blivande lärare inte får göra sin praktik på lämpliga skolor och på lämpliga nivåer. Sammanlagt har 16 % av lärarstudenterna inte gjort praktik inom rätt åldersnivå de senaste två åren och så mycket som 19 % i fel ämne, enligt en rapport från Lärarnas Riksförbund. Det är ungefär två lärare av tio som har fått göra sin praktik på fel nivå.

Visserligen håller utbildningsministern i sitt svar med mig om att det är viktigt att praktiken sker på rätt nivå. Men jag tycker att han och hela departementet borde ha mycket större skäl att oroa sig än vad det här svaret ger intryck av. Det är naturligtvis bra, som utbildningsministern säger, att Skolverket ska göra en utvärdering 2004. Samtidigt är det, tycker jag, inte så lite skrämmande att i värsta fall 20 % av en hel kull färdigutbildade lärare har fått dålig verksamhetsförlagd utbildning, som praktiken heter numera.

För det första menar jag att det är mycket bråttom med att ta itu med de akuta problemen i lärarutbildningen. För det andra menar jag att det finns strukturproblem inbyggda i själva riksdagsbeslutet om ny lärarutbildning och att de blir alltmer uppenbara.

När det gäller de akuta problemen ställde jag redan den första termen, 2001, en fråga till utbildningsministern om hur den här praktiken fungerade. Då hade de första spridda larmrapporterna kommit om helt misslyckad praktik. Bland annat i Malmö, en grannstad till min hemstad Lund, klagade blivande gymnasielärare över att de fick vara ute på dagis eller i första och andra klasserna i grundskolan. Då tog inte utbildnings-

ministern varningssignalerna så allvarligt utan ville avvakta. Men nu har alltfler rapporter kommit om att problemen förvärrats.

Om man talar med skolor och lärarstudenter får man ofta höra att det är problem med den nya lärarutbildningen. Det är naturligtvis alltid svårt att dra slutsatser av olika subjektiva kommentarer, men i oktober i år har alltså studerandeföreningen i Lärarnas Riksförbund kommit med en rapport som ger en ännu tydligare bild av att just praktiken inte fungerar.

Fru talman! Det finns nog en mängd åtgärder som skulle kunna förbättra förhållandena i lärarutbildningen. Omedelbart borde man se över om skolorna verkligen får rätt ersättning för den krävande uppgiften att ta hand om praktiken. Det är mer krävande i dag att ha blivande lärare ute på skolorna när dessa inte har några kunskaper i ämnet de ska undervisa i. Det är bland annat det som är det nya med lärarutbildningen, att man kommer ut och ska undervisa i till exempel främmande språk, men man har ännu inte läst det språket på högskolan.

Sedan är det också fråga om att lärarutbildningen ska vara hela skolans ansvar, som ministern säger. Är det alltid så lyckat? Kanske vore det i många fall bättre att ha en handledare som verkligen ägnar sig åt lärarstudenten. Många lärare jag har talat med genom åren säger att det var just i samarbete med den erfarna handledaren som man verkligen lärde sig något för det blivande lärararbetet. Många säger dessvärre att det inte var på lärarhögskolan de lärde sig någonting om undervisning utan det var ute på praktiken på skolorna.

Utbildningsministern säger att högskolorna och skolorna själva ska bestämma hur målen ska uppnås. Då blir min fråga: Borde de inte också ha möjligheten att utse särskilda handledare för lärarstudenterna om de själva finner att detta är bästa sättet?

Sammanfattningsvis, fru talman, känns det dystert att så många lärare riskerar att komma ut dåligt förberedda på sitt viktiga arbete. De här dåligt utbildade lärarna kommer att få det jobbigt de första åren. Och de kommer att behöva mer handledning och mer stöd. I verkligheten kommer de inte att vara färdigutbildade förrän efter några terminers tjänstgöring i skolan.

Anf. 17 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Den nya lärarutbildningen är en mycket bra lärarutbildning. Den har fått en kraftig förstärkning av den vetenskapliga grunden. Det är mycket viktigt för en högskoleutbildning, både för kvaliteten och attraktionskraften, att det finns rejält med forskning kopplat till den, det påverkar utbildningens innehåll, och att det finns en möjlighet att gå vidare till forskarutbildning när man studerar på de programmen. Med den nya lärarutbildningen får också lärarutbildningen efter 20 år av nedgradering inom universitets- och högskoleväsendet den status som andra högskoleutbildningar har. Det är en väldigt viktig förändring som kommer att påverka kvaliteten starkt.

Vi ser också att attraktionskraften har ökat. Antalet förstahandssökande till den nya lärarutbildningen ökar stadigt. Drygt 16 800 år 2001 har blivit 18 100 år 2003, så vi har en utveckling när det gäller förstahandssökande till den nya lärarutbildningen som visar att studenterna tycker att det här är en attraktiv utbildning.

Prot. 2003/04:39
1 december

Svar på
interpellationer

Jag håller alldeles med Ulf Nilsson om att det är oacceptabelt med en verksamhetsförlagd utbildning som inte upplevs som relevant för studenterna. Det exempel som Ulf Nilsson tog fram tycker jag är alldeles bort i tok. Så får man inte bete sig. Det är viktigt att alla lärarhögskolor och lärarutbildningar skärper sig på den punkten. Den verksamhetsförlagda delen av utbildningen är en integrerad del av högskoleutbildningen. Den ska syfta till att stärka kunskaperna och praktiken i den inriktning som man väljer i den nya lärarutbildningen.

Sedan finns det en grupp studenter som påbörjar lärarutbildningen utan att ha bestämt sig för vilken inriktning man ska välja. Det är naturligt att de inledningsvis får prova olika delar av utbildningssystemet. Det stöttar dem till att göra ett klokt val när de sedan ska välja inriktning. Men låt mig vara mycket tydlig på den punkten: Verksamhetsförlagd utbildning ska vara relevant för utbildningens inriktning. Uppstår problem där, måste högskolorna skärpa sig.

Nu har vi ett sätt att hantera kvalitetsbrister i alla våra utbildningar, ett sätt som vi har stärkt mycket under de senaste åren, genom att ge Högskoleverket en mycket central roll i att göra utvärderingar av våra olika utbildningar. Jag förväntar mig en skarp och tydlig utvärdering från Högskoleverket av den nya lärarutbildningen, där man lyfter fram kritik ordentligt så att det blir en grund för förändring, men där man också lyfter fram det positiva som nu håller på att ske.

Sammantaget ger den nya lärarutbildningen en mycket starkare position för lärarutbildning inom universitet och högskolor, en bättre vetenskaplig grund, bättre kontakt med praktiken ute på skolorna och ökad attraktionskraft. Vi ser det redan i form av en ökning av antalet första-handssökande. Vi ser också att forskningen tar fart på det här området. Det är också fler av studenterna som siktar på en forskarutbildning.

Då kommer vi till nästa viktiga steg: Vi behöver fler med forskarutbildning som jobbar ute på våra skolor för att också kunna vara länken mellan en aktiv forskning och spridning av kunskap ute i praktiken. Vi behöver mer av ett arbetssätt som vi har sett inom sjukvården under lång tid, där man har en närhet till forskningsresultat som sprider sig till det praktiska arbetet. Det är ett arbetssätt som vi behöver fortsätta stärka i den svenska skolan för att se till att praktiken hela tiden vilar på en vital vetenskaplig grund.

Vi kommer att följa det här mycket noga. Nu har vi möten med kommuner, lärarorganisationer och lärarutbildare som vi har aviserat, och Högskoleverket sätter i gång med sin utvärdering. Det kommer att finnas god grund för att utvärdera de första åren av den lärarutbildning som hittills ändå har haft en stark attraktionskraft bland studenterna.

Anf. 18 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Jag ställde interpellationen framför allt för att jag ville diskutera de dagsaktuella problemen, men jag kan inte låta bli att kommentera hela lärarutbildningen eftersom utbildningsministern använde en hel del av sin tid här till att tala om hur bra den är. Jag är övertygad om att det finns inbyggda strukturfel i den nya lärarutbildningen. Men jag tror att alltfler kommer att upptäcka det, även utbildningsministern så småningom.

Vi har talat om den verksamhetsförlagda tiden, praktiken. Men även själva tanken att läsa ett gemensamt block på tre terminer, oavsett vilken typ av lärare man ska bli, är ju feltänkt. Det visar också många enkätsvar i LR:s utvärdering, där studenterna själva säger att det känns flummigt och ostrukturerat, att det inte känns konkret, och att undervisningen är utslätad och innehållslös. Det är egentligen förvånansvärt kritiska röster från studenterna med tanke på att de, i motsats till mig och utbildningsministern, vanligtvis inte känner till någon annan lärarutbildning.

Högskoleverket har tidigare i en rapport 2001 konstaterat att lärarstudenterna använder väldigt lite tid för studierna och att många av dem själva tycker att studierna är för lite krävande och för lite stimulerande. Det är naturligtvis också en stor nackdel att många lärarstudenter inte bestämmer sig för en inriktning från början. Det vore väl bättre att bestämma sig för en inriktning från början för att få en relevant inriktning på studierna och sedan ha möjligheter att komplettera eller byta spår senare. Det är också en orsak till att det blir väldigt svårt att hitta bra praktikplatser när en så stor del av dem som har börjat inte alls har bestämt sig för vilket stadium de ska undervisa på.

I praktiken, och det ser jag som allvarligt, har regeringen stängt vägen att gå från ämnesstudier på högskolan till komplettering med lärarutbildning. På det sättet har en grupp entusiastiska ämneskunniga studenter fått det mycket svårare att välja lärbana. För övrigt kommer det enligt Kommunförbundets beräkningar inom några år att fattas 20 000 utbildade lärare.

Nu talade jag om ämneslärarna, men när vi talar om förskollärarna kan vi konstatera att den förlängda förskollärarytbildningen inte alls har lett till större intresse att bli förskollärare, tvärtom. Enligt de senaste rapporterna utbildar lärarhögskolorna på många håll hälften så många förskollärare som för två år sedan. De som har tänkt bli förskollärare ändrar sig när de ska bestämma inriktning efter det allmänna blocket.

Sammanfattningsvis skulle många av de här problemen lösas med en annorlunda lärarutbildning. Det behövs en utbildning med specialisering på ämnen och på åldersgrupper. Varje stadium i skolan är viktigt, och varje stadium kräver olika kompetens. Det är och förblir en väldigt stor skillnad att arbeta med läsinläring för sjuåringar och att arbeta med matematik för gymnasister.

Men, för att sluta där vi började, utbildningsministern håller med om att det är viktigt att praktiken, den verksamhetsförlagda utbildningen, sker på rätt nivå och på rätt stadium. Han säger att om man inte lyckas med detta måste skolorna och högskolorna skärpa sig.

Det kommer en utvärdering 2004. Men jag tycker att rapporterna är så allvarliga att min fråga är: Finns det någonting som departementet planerar att faktiskt göra nu för att rätta till de här problemen så snart som möjligt?

Anf. 19 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Om Ulf Nilsson verkligen tror att det är så att vår lärarutbildning inte gör någon skillnad mellan läsinläring för sjuåringar och matematikundervisning för 17-åringar, så förstår jag att Ulf Nilsson ser orolig ut. Självklart, Ulf Nilsson, är det skillnad mellan läsinläring för

sjuåringar och matematikundervisning för 17-åringar. Och det är självklart att det i lärarutbildningen tas hänsyn till detta.

Inom dagens lärarutbildning läser man inriktningar och specialiseringar just efter vilken del av utbildningsväsendet man ska arbeta i. Ska man arbeta med förskolebarn och kanske med elever det första året i grundskolan då läser man om små barns utveckling, metoder för att möta små barn och om hur man tidigt kan använda ämnesundervisning för små barn. Ska man arbeta med matematik i gymnasieskolan då läser man djupt in i matematikämnet. Där måste man ha mycket djupa kunskaper. Hur ska man annars kunna arbeta med vetgiriga 17-åringar inom matematiken? Men med den forskningssatsning vi nu gör får man också möjligheter till mer djup kunskap kring matematikens didaktik, hur man stärker matematikkunskaperna än mer hos våra elever. Det är stor skillnad, och det ska vara stor skillnad, mellan att arbeta med läsinlärnin för sjuåringar och med matematik för 17-åringar.

Det är en väldigt bra lärarutbildningsreform som vi har sjösatt. Det är klart att den har haft, som alla stora reformer, en del inkörningsproblem. Det som Ulf Nilsson refererar till med exempel på bristfällig verksamhetsförlagd utbildning måste rättas till, för så kan det inte få fortsätta att vara. Däremot har vi nu en lärarutbildning som attraherar studenter i större omfattning än den tidigare. Både de som brinner för ett ämne och de som brinner för att arbeta med små barn lockas i större utsträckning i dag till att välja läraryrket.

Det kommer att behövas, för vi har ett stort generationsskifte framför oss i skolan. Men vi har också 50 % fler studenter på lärarutbildningarna, vilket gör att vi kan möta ett framtida arbetskraftsbehov.

Vi följer den här utvecklingen mycket noga. Jag är ju väldigt tydlig i mitt budskap till alla högskolor: Alla utbildningar i högskolan ska vara krävande. Det ska vara så pass mycket arbetsinsatser som krävs att det ska vara en rejäl anspänning. Om Ulf Nilsson säger att det finns sådana studenter som upplever att det inte är tillräckligt krävande måste också det rättas till.

Däremot är det inte riktigt som Ulf Nilsson säger att den nya lärarutbildningen kräver att man sitter tillsammans, de som ska arbeta med sjuåringarna och de som ska arbeta med 17-åringarna. Det är inte så att riksdagen i vanliga fall brukar fatta beslut om vilka man ska sitta tillsammans med. Det brukar vi ju lita till att akademierna kan hantera på bästa sätt. Det gemensamma kunskapsfält man måste ha har ju olika inriktning beroende på om man jobbar med tonåringar eller om man jobbar med små barn. Därför är det inte så att man behöver läsa det, eller ens *ska* läsa det, tillsammans.

Så skapa inte nidbilder kring en lärarutbildning som har både djupa ämneskunskaper och forskningsgrund som en bra bas för att stärka kvaliteten och se till att attrahera fler. De första åren har visat att den faktiskt attraherar fler. Då tror jag att studenterna har uppfattat signalerna om en mycket bättre lärarutbildning.

Anf. 20 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Jo, riksdagen fattade ju ett beslut, efter regeringens förslag, om att vi skulle ha en lärarutbildning där tre terminer skulle vara ett gemensamt, allmänt block. Som det ser ut på de flesta högskolor blev det

som vi i Folkpartiet varnade för, att två eller tre av de här terminerna läses från början. Det är naturligtvis väldigt svårt att rikta in det på någon framtida specialisering när många av studenterna över huvud taget inte har bestämt sig för vad de ska bli för typ av lärare.

Det är roligt att utbildningsministern framhåller att vi inte ska ha enhetslärare, det har ju funnits sådana tankar på sina håll, med i stort sett en enda gemensam lärarutbildning. Det är klart, gudskelov finns det fortfarande stora skillnader inom lärarutbildningen beroende på vad man ska bli för slags lärare. Men den del som är utslätad och inte specialiserad är enligt min mening alldeles för stor. Det är tre terminers allmänt block utan någon tydlig, konkret inriktning på ämne eller åldersstadium. Bevisligen fungerar inte praktiken i dag. Två av tio lärare praktiserar antingen på fel åldersnivå eller i ämnen som de inte ska läsa eller undervisa i. Då menar jag att det blir alldeles för många terminer i lärarutbildningen där man inte gör skillnad mellan om man ska undervisa sjuåringar eller 17-åringar.

Jag skulle vilja avsluta, fru talman, med tre frågor till utbildningsministern med anledning av de akuta problemen. Sedan får vi återkomma till lärarutbildningens allmänna struktur, som jag hoppas att vi ska kunna ändra på framöver. Men när det gäller de akuta problemen: Tänker utbildningsministern vidta några åtgärder för att snabbt se till att ersättningen till skolorna fungerar så att man kan ta hand om lärarkandidaterna, lärarstudenterna? Och kan handledarna då få ekonomisk kompensation för sitt viktiga arbete? Tänker, avslutningsvis, utbildningsministern göra något för att det allmänna utbildningsområdet ska få ett mer konkret innehåll?

Anf. 21 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Att det heter "allmänt utbildningsområde" innebär inte att innehållet är något allmänt, något i största allmänhet, som Ulf Nilsson vill låta påskina. Här handlar det om väldigt konkreta inriktningar. Pedagogikens, men också specialpedagogikens, landvinningar behöver i dag varje lärare på olika stadier i skolan kunskaper om. Vi har lärt oss väldigt mycket om hur vi ska hantera läs- och skrivsvårigheter och andra typer av svårigheter som barn och ungdomar i olika stadier i utbildningen kan möta. Varje lärare behöver ha ett hum om hur man upptäcker detta och hur man kan hjälpa och stötta eleven på bästa sätt.

Här finns ju insikter och kunskaper om barns och ungdomars utveckling som varje lärare behöver. Också en gymnasielärare som har solida ämneskunskaper från sin lärarutbildning, som har borrar djupt i ett par ämnen och som har gått en mycket lång utbildning, det är ju en av högskolans allra längsta utbildningar om man vill bli gymnasielärare, behöver goda kunskaper om pedagogik och insikter i barns och ungdomars utveckling.

Här har vi frågan om den demokratiska värdegrunden i skolan, som ofta utmanas i praktiken och i vardagen. En lärare måste hela tiden förstå detta och veta hur man ska agera. Väldigt många lärare efterfrågar i dag kunskaper om och erfarenheter av detta. Då spelar det också stor roll för de nya lärarna att man inom det allmänna utbildningsområdet kan få kunskaper om detta.

Prot. 2003/04:39
1 december

*Svar på
interpellationer*

Sedan får högskolan organisera detta som de vill. Jag tror inte alls att det är lämpligt att alltid hålla ihop gruppen av lärare. Här handlar det om att se till att de får den specialiserade kunskap de behöver för den inriktning i skolan som de ska arbeta med. Jag tror att det finns en insikt om det här ute i högskolorna, men det kan också behövas en tuff utvärdering för att visa tuffa resultat för att de ska göra denna förändring.

Ersättningen är en lokal fråga som det måste förhandlas om mellan högskolorna och kommunerna. Där är Kommunförbundet och regeringen överens.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på interpellation 2003/04:115 om tingsrätter i Västerbotten

Anf. 22 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Carin Lundberg har frågat mig om jag avser att verka för att tingsrätterna i Lycksele och Skellefteå inte läggs ned.

Jag har den senaste tiden svarat på flera frågor och interpellationer som rör tingsrättsorganisationen. Jag har således vid flera tillfällen redogjort för de principer som arbetet med att reformera tingsrättsorganisationen bedrivs efter. Dessa principer har riksdagen vid flera tillfällen, senast den 12 november 2003, ställt sig bakom.

Arbetet med att reformera tingsrättsorganisationen bedrivs på så sätt att Domstolsverket på eget eller på berörda domstolars initiativ ser över organisationen i en viss region. I några fall har regeringen gett Domstolsverket i uppdrag att utreda en viss region och lämna förslag på den framtida domstolsorganisationen. Domstolsverket remitterar sedan utredningarna till berörda myndigheter och organisationer och ger därefter in sitt förslag till regeringen. Efter regeringens ställningstagande anmäler regeringen sin bedömning till riksdagen. Även om det är regeringen som beslutar om indelningen i domsagor och därmed antalet tingsrätter har riksdagen ett avgörande inflytande på frågan.

Regeringen har inte gett Domstolsverket i uppdrag att se över tingsrättsorganisationen i Västerbottens län. Enligt uppgift som jag inhämtat från Domstolsverket pågår det inte heller någon sådan utredning. Innan någon utredning föreligger saknas underlag för mig att ta ställning till utformningen av den framtida tingsrättsorganisationen i Västerbotten.

Anf. 23 CARIN LUNDBERG (s):

Fru talman! Justitieministern uppger i sitt svar att regeringen inte har gett Domstolsverket i uppdrag att se över tingsrättsorganisationen i Västerbottens län. Enligt uppgifter som ministern inhämtat från Domstolsverket pågår inte heller någon sådan utredning, och ministern kan därför inte ta ställning i frågan.

Fru talman! Politik kan ibland upplevas som en lek med ord. Om Domstolsverket anger att det inte pågår någon utredning om tingsrätternas framtid i Västerbotten leker man med ord på ett sätt som jag anser som stötande.

I den pågående genomgången av domstolarnas organisation har centralisering till en tingsrätt i länet varit målet. I en PM från Domstolsverket, som kallas skiss eller diskussionsunderlag, finns förslag till en ny tingsrättsorganisation där Skellefteå och Lycksele eventuellt ska bli tingsställen. Domstolsverket räknar med en behandlingsordning innebärande beslut i sammanläggningsfrågorna under de närmaste ett–två åren och därefter en genomförandefas på tre–fem år.

Domstolsverket anger: ”Varje domstol bör vara så stor att den som regel klarar av semestrar, sjukdom och annan frånvaro utan att det normalt sett påverkar verksamheten. Våra mindre domstolar lever inte upp till detta krav. Domstolen bör vidare vara så stor att den kan rymma en effektiv beredningsorganisation och bära i varje fall en viss specialisering. Vidare bör den vara så stor att den kan ha en kvalificerad administration. Erfarenheterna av domarrekrutering under de senaste åren är att det varit svårt att rekrytera domare till de mindre och mer avlägset belägna domstolarna. För att vidmakthålla en hög och jämn kvalitet i den dömande verksamheten bör domstolarna från rekryteringssynpunkt vara så stora att de blir stimulerande arbetsplatser.” Så står det i PM:en från Domstolsverket.

Kan då det här gälla Skellefteå? Skellefteå med sina fyra domare och 30 anställda är ingen liten domstol, möjligen en mindre domstol.

Hur är det med de andra argumenten, då? Man talar om minskad sårbarhet, förbättrad rekrytering och specialisering. Argumenten blir inte bättre för att de upprepas. Sanningen är att den största delen av målen i Skellefteå och hela länet handlar om vardagsjuridik och avgörs bäst nära de berörda. När det gäller sårbarhet, rekrytering och specialisering finns redan ett samarbete mellan domstolarna.

Om man gör Skellefteå till ett tingsställe, skulle det göra att Domstolsverkets ambitioner uppnås? Knappast de ekonomiska. Med hänsyn till mål- och ärendemängd är varianten med tingsställe inte ekonomiskt försvarbar. Jag har inget emot tingsställen som princip. Men jag vill konstatera att om man gör Skellefteå tingsrätt till ett tingsställe faller argumenten om besparingar som en kägla.

Befolkningsunderlaget är ca 80 000 invånare. Förhandlingar äger rum i stort sett varje dag, ibland med dubbla brottmålsförhandlingar samma dag, och dessutom förberedelser och tvistemål. Med tre domare som reser från Umeå skulle en sådan dag ge tolv timmar så kallad spilltid för domarnas resor. Till detta kommer restid för tre protokollförare. Om man omvandlar detta till pengar skulle kostnaden vara omkring 1 miljon kronor. Till det kommer kostnader för resetraktamenten med mera.

Därför vill jag fråga ministern: Anser ministern att de ekonomiska argumenten väger tungt i Domstolsverkets så kallade diskussionsunderlag?

Anf. 24 ULLA LÖFGREN (m):

Fru talman! För mer än tre år sedan initierade regeringen en översyn av domstolsväsendet. Sedan dess har regeringen på förslag av Domstolsverket beslutat om en rad nedläggningar av tingsrätter på olika håll i landet. Det är klart att det uppstår oro under en sådan process, särskilt om den bedrivs styckevis och uppdelat, på det sätt som regeringen har valt att gå till väga på. Oron för de små tingsrätternas fortlevnad blir inte mindre när Domstolsverket, precis som framgår av det Carin Lundberg

citerade, redan skissar på att tingsrätterna i Skellefteå och Lycksele ska läggas ned och när Domstolsverkets generaldirektör offentligt uttalar att Sverige bara ska behålla domstolar med minst åtta domare.

Då hjälper det inte att justitieministern försäkrar att inget är bestämt om Västerbottenstingsrätterna i Lycksele och Skellefteå. Snarare ökar det oron. Det lägger givetvis en hämsko på verksamheten och påverkar all personal.

Tyvärr blir osäkerheten också ett hot mot tillväxten i länet. Företagarna i Västerbotten oroas över att samhällsservicen blir allt mindre tillgänglig. Osäkerheten lägger en hämsko även på företagens utveckling. Man frågar sig: Ska vi våga utveckla? Törs vi tro på en framtid i Västerbotten? Tingsrätterna spelar här en viktig roll. Därför krävs det raka och snabba besked, herr minister!

Fru talman! Nästan på dagen för ett år sedan ställde jag en fråga till justitieministern om tillsättningen av en ny tingsrättslagman i Lycksele. Någon utlysning av tjänsten hade inte skett efter att regeringen hade förordat den förre lagmannen till en annan tjänst. Dagen efter att jag hade ställt frågan annonserade Domstolsverket, efter samråd med regeringen, ut tjänsten på Domstolsverkets hemsida. Det var kort ansökningstid, mindre än en månad.

Jag – och säkerligen även de förvånansvärt många domare som sökte tjänsten – tolkade detta som en signal från regeringen om att Lycksele tingsrätt skulle komma att bli kvar. Eftersom processen med översynen pågick och osäkerheten var stor tolkade man tillsättningen som att Lycksele tingsrätt skulle komma att bestå. Men varför ska personalen, företagarna och vi riksdagsledamöter behöva tolka signaler? Varför kan inte justitieministern ge klara besked?

Förvirringen ökar då Domstolsverket säger en sak och justitieministern en annan. Jag skulle vilja veta: Kommer tingsrätterna i Skellefteå och Lycksele att få bli kvar på grund av de särskilda omständigheter som bland andra Carin Lundberg har infört i sin interpellation? Ge ett snabbt besked, justitieministern!

Anf. 25 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Jag har full förståelse för att man i olika sammanhang tar upp en diskussion om tingsrätterna i olika län i Sverige. Sådana diskussioner har jag varit med om på många håll. Men jag finner det inte särskilt meningsfullt att diskutera någonting som inte är aktuellt. Det finns inget förslag på regeringens bord. Vi för ingen diskussion om detta, Domstolsverket har inte heller lämnat något sådant förslag. Man har mycket tydligt sagt att det diskussionsunderlag som interpellanterna har tagit upp inte ska uppfattas som ett konkret förslag.

Att en myndighet för diskussioner om sitt framtida arbete och gör en skiss innebär inte att jag, som justitieminister eller regeringen eller riksdagen ska ta ställning utifrån diskussionsunderlagen. Om det i framtiden kommer ett sådant förslag, vilket vi inte vet än, ska vi i så fall ta en sådan diskussion. Men att nu säga saker i frågor som inte har tagits upp till behandling tycker jag är att bara krångla till det och skapa förvirring.

Detta är inte aktuellt över huvud taget.

Anf. 26 CARIN LUNDBERG (s):

Fru talman! Jag kan då åka hem till Västerbotten och Skellefteå och säga att justitieministern har försäkrat att det inte är aktuellt med någon nedläggning av tingsrätterna i vare sig Skellefteå eller Lycksele och att den PM som generaldirektören har presenterat inte gäller.

Min erfarenhet av sådana här processer är att möjligheten till påverkan är störst i början på en process. Det här är en process som pågår. Den har pågått i hela landet – nu är det Västerbottens tur, och sedan är det Norrbottens tur. I den skiss som har presenterat står att det eventuellt ska vara tingsställen i Skellefteå och Lycksele. Inskrivningsmyndigheten i Skellefteå förs till Lantmäteriverket.

För min del är tillgängligheten en mycket viktig fråga när man ser det ur medborgarperspektiv. Medborgarperspektivet borde vara det som ska prägla debatten om tingsrätterna. Här innebär de stora avstånden i Västerbotten en stor nackdel även med dagens organisation. Jag tycker att den skiss som Domstolsverket har presenterat inte tar tillräckliga hänsyn till geografiska förhållanden och befolkningsstruktur. Medborgarperspektivet beaktas inte heller på ett rimligt sätt. Eventuella fördelar med att koncentrera verksamheten till Umeå måste vägas mot nackdelarna för medborgarna. Tillgängligheten är viktig.

En sammanslagen länsdomstol må vara aldrig så väl fungerande i olika avseenden, men den är till ringa glädje för den som måste offra tid och pengar för att besöka domstolen och utträta ärenden eller tala i sin sak. Närheten till domstolen har även betydelse för medborgarnas tillit och respekt för den dömande verksamheten.

Låt mig ta ett exempel på tillgänglighet: En tilltalad från Malå som skulle vilja tala i sin sak i Umeå men inte har möjlighet att åka egen bil skulle bli tvungen att avsätta tre dagar. Det är tolv mil från Malå till Skellefteå, och sedan är det fjorton mil till Umeå.

Jag upprepar min fråga: Anser justitieministern att det är rimligt att tillgängligheten ska vara sådan att det ska ta upp till tre dagar att få föra sin talan i en tingsrätt?

Anf. 27 ULLA LÖFGREN (m):

Fru talman! Förstår inte justitieministern att de många frågorna och interpellationerna från riksdagsledamöter beror på att regeringen sköter den här frågan illa?

Nu har ytterligare ett orosmoln dykt upp. Förra månaden kom Lantmäteriutredningens betänkande. Där föreslås att inskrivningsmyndigheten ska övertas av Lantmäteriverket. Så sent som för fyra år sedan beslöts att verksamheten skulle koncentreras till sju regionala enheter. En av dem lokaliserades till Skellefteå och knöts till Skellefteå tingsrätt. Det vore fullständigt förödande om regeringen nu väljer att byta ståndpunkt om inskrivningsmyndigheten. Kan justitieministern åtminstone i den frågan ge ett klart besked redan nu? Det vore tacknämligt.

Jag tycker att justitieministern passar lite grann då det gäller vilka kriterier som ska gälla för förändringen av domstolsorganisationen.

I pressmeddelandet från år 2000 om handlingsplanen för framtidens domstolar står det:

Regeringen betonar att varje förändring måste utgå från de lokala förutsättningarna. I de glesbefolkade delarna av landet kan en sammanlägg-

Prot. 2003/04:39

1 december

Svar på

interpellationer

ning av tingsrätter innebära att avståndet till närmaste domstol blir alltför långt.

Om jag tolkar det rätt innebär det att domstolarna både i Lycksele och i Skellefteå kan komma att bli kvar av det skäl som regeringen själv har angett, nämligen att avstånden blir för långa. Kan justitieministern bekräfta att det kan bli på det viset?

Anf. 28 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Om Ulla Löfgren tycker att regeringen sköter dessa saker dåligt får det nog falla tillbaka på riksdagen själv därför att varje enskilt förslag har fått stöd av riksdagen. Jag kommer även i fortsättningen att arbeta för att regeringen ska få stöd för sina förslag i riksdagen. Det är därför som vi arbetar på det sätt som vi gör, nämligen att vi får in förslag, diskuterar dem, och sedan kommer vi fram till ett ställningstagande som alltså har fått stöd av riksdagen vid varje enskilt tillfälle.

Men förvirringen skulle bli total om vi skulle blanda ihop dessa olika saker och börja ge olika besked i fråga om saker som över huvud taget inte är aktuella. Jag tror att det är en alldeles felaktig uppfattning, i alla fall från vår horisont, att tro att det är någon påverkan som är stark i början, därför att jag går över huvud taget inte in i dessa diskussioner. Det sker först om det kommer ett konkret förslag. Det är då som det blir intressant att se vad de olika avvägningar som man måste göra ska leda fram till. Men att i det här skedet ge sig in och börja tala om avstånd på ett område där det över huvud taget inte finns något förslag ens från Domstolsverket menar jag skapar en mycket större förvirring än det skulle ge klarhet.

Jag kommer alltså inte att på något sätt låta mig lockas in i dessa diskussioner därför att det skulle skada mycket mer än det skulle göra nytta. Jag kan försäkra att jag över huvud taget inte har några funderingar åt det ena eller andra hållet när det gäller detta vid detta tillfälle. Vi har en del konkreta saker som vi arbetar med, och vi har gjort det under hösten, och vi kommer att få nya konkreta saker. Låt oss se om det blir ett sådant läge här också. Då lovar jag att vi kommer att arbeta på samma sätt och efter samma inriktning som vi har gjort tidigare, nämligen att ett eventuellt förslag också ska ha stöd i riksdagen.

Anf. 29 CARIN LUNDBERG (s):

Fru talman! Det är alldeles riktigt som ministern säger att detta ytterst är en fråga för riksdagen. Frågan ska först beredas av regeringen, och dessförinnan ska förslaget komma från Domstolsverket.

Vi som har varit med ett tag vet att det är i början av processen som man har möjlighet att påverka.

För den utredning som låg till grund för den pågående processen, Domstolsorganisationen från 1995 års domstolskommitté, var målsättningen att det skulle vara en tingsrätt i varje län, med ett undantag. Man skrev följande:

Lycksele tingsrätt har en mycket stor domkrets med tre tingsställen. En sammanläggning av Lycksele tingsrätt med Skellefteå tingsrätt bedöms inte vara något realistiskt alternativ med hänsyn till de geografiska förhållandena. Eftersom även Skellefteå tingsrätt inom sin domkrets har stora avstånd föreslås därför att båda tingsrätterna blir kvar.

Men trots detta påstår både jag och Ulla Löfgren att det pågår en process inom Domstolsverket med antingen en nedläggning av tingsrätterna i Skellefteå och Lycksele och en centralisering till Umeå eller tingsstäl-
len. Det som vi gärna vill ha ett konkret svar på är att den processen ska avslutas.

Jag håller med Ulla Löfgren om hennes fundering på en utredning om inskrivningsmyndighetens framtid. Jag tycker att det verkar strida mot de argument som låg till grund för beslutet om att förlägga inskrivnings-
myndigheten till Skellefteå tingsrätt. Där vägde de regionalpolitiska skälen tungt. Till detta kommer att man kan undra över om det är eko-
nomiskt försvarbart. De miljoner som man då lade ned i inskrivnings-
myndigheten blir ju bortkastade om man nu efter några år flyttar igen.

Därför vill jag fråga: Vad anser ministern om idén om att man i stället för att utarma en verksamhet och på så sätt också bidra till de regionala skillnaderna som vi har sett alldeles för mycket av kan föra samman verksamheter på det sätt som man har gjort i Skellefteå och som har fungerat bra?

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på interpellation 2003/04:118 om behandlingsprogram för dem som döms för våldtäkt

Anf. 30 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Désirée Pethrus Engström har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att införa någon form av behandling för pojkar/män som våldtagit eller sexuellt utnyttjat kvinnor.

Låt mig inledningsvis säga att sexualbrott och våld mot kvinnor är ett allvarligt samhällsproblem. Arbetet med att bekämpa denna brottslighet är en prioriterad fråga för mig och regeringen.

Kriminalvårdens arbete med klienter som dömts för denna typ av all-
varlig brottslighet ska tillgodose två viktiga delar. Dels ska kriminalvår-
den genom ett långtgående säkerhetstänkande, där samhällsskydds-
spekter tillmäts stor vikt, förhindra att intagna begår brott under straff-
verkställigheten. Dels ska kriminalvården tillvarata de möjligheter till
påverkan och förändring som anstaltsvistelsen ger för att minska riskerna
för återfall efter frigivningen.

Inom kriminalvården bedrivs ett aktivt behandlingsarbete riktat mot
de sexualbrottsdömda. En särskild handlingsplan finns för denna kategori
intagna. Dessa placeras som huvudregel på särskilda anstalter där in-
formations- och motivationsprogram är obligatoriska, och den övervä-
gande delen av de intagna deltar i behandlingsprogram.

Andelen som döms på nytt bland sexualbrottsdömda är förhållandevis
liten. Det hindrar dock inte att kriminalvårdens insatser kan utvecklas
ytterligare. Just nu prövas till exempel ett så kallat nationellt behand-
lingsprogram på ett antal behandlingsenheter inom kriminalvården. Be-
handlingen kan kompletteras med individualterapi. Behandlingspro-
grammet utvärderas löpande och kommer inom kort att aktualiseras för
så kallad ackreditering, det vill säga hänförs till de behandlingsprogram

Prot. 2003/04:39

1 december

*Svar på
interpellationer*

som med utgångspunkt i tillgänglig forskning kan förväntas minska återfall i brott.

Inom kriminalvården görs alltså en hel del för att åstadkomma det som Désirée Pethrus Engström efterlyser. Men för att intagna ska kunna bevara uppnådda resultat måste metoder utvecklas för att fullfölja och följa upp kriminalvårdens insatser även efter frigivningen. I detta arbete är samverkan ett nyckelbegrepp. Kriminalvård, socialtjänst och psykiatri måste ytterligare utveckla formerna för sin samverkan kring dessa klienter. Ska kriminalvårdens insatser kunna bli riktigt framgångsrika kan de inte ses isolerade, utan måste ingå i en större helhet. Här har vi alla ett ansvar. Det gäller oavsett om vi representerar riksdag, regering, myndigheter, organisationer eller någon annan huvudman. Jag utgår från att detta ansvar prioriteras lika högt inom andra verksamheter som inom de jag ansvarar för.

Anf. 31 DÉSIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret även om jag naturligtvis inte är tillräckligt nöjd med det svar som jag har fått eftersom jag tror att det finns mer som vi kan göra.

Förra året anmälades, som jag skriver i min interpellation, 2 184 våldtäkter, vilket är en ökning med 5 % jämfört med 2001. Bara drygt 15 % ledde till åtal. Här är kvinnors liv och hälsa i fara. Om man tänker på vilka psykiska konsekvenser det får att 2 000 kvinnor per år utsätts för ett sådant övergrepp kan man verkligen förstå att sjukskrivningarna ökar bland kvinnor. Detta får alltså stora hälsopolitiska konsekvenser och är ett allvarligt samhällsproblem.

Andelen minderåriga har jag också nämnt i interpellationen. Den gruppen förövare ökar därför att de många gånger har en snedvriden sexualsyn och därför att de tror sig ha rätt att utsätta flickor för övergrepp.

I Tumbamålet kan man skönja ungefär samma synsätt. Man tar sig rätten över en annan kvinnas liv.

Det man då kan fråga sig är: Kan man på något sätt ändå döma dessa män som har utfört detta till någon form av behandling, och även de yngre?

Jag ser att ministern har svarat när det gäller program inom kriminalvården, och det är bra. Jag får då förutsätta att alla som kommer i kriminalvårdens hägn verkligen får behandling.

I min interpellation ville jag särskilt lyfta fram just ökningen av antalet minderåriga förövare. De kan ju inte dömas till fängelse. Men vad ska de kunna dömas till? Den andelen ökar ju. Detta tycker jag är väldigt allvarligt. Från samhällets sida måste vi reagera. Därför undrar jag på vilket sätt ministern skulle kunna agera för att få de minderåriga att på något sätt förstå allvaret och för att de ska kunna dömas i någon form – genom information, behandling eller vård – just för att de ska förstå att kvinnor inte vill utsättas på det sätt som jag har beskrivit här.

Anf. 32 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Det finns alltså behandlingsprogram, och det görs framsteg. Jag har själv besökt Norrtäljeanstalten och kan rekommendera ett besök där om Désirée Pethrus Engström inte har gjort det. Där jobbar

man tillsammans med bland annat Rädda Barnen. Det är naturligtvis väldigt bra för de personer som finns där men också naturligtvis med tanke på framtida brottsoffer – eller rättare sagt att det inte behöver bli sådana. Det här finns också i skolan.

Det är alldeles riktigt att yngre förövare under 18 år – vilket, tyvärr, inte är alldeles ovanligt – inte ska sitta i fängelse, även om det inte är ett absolut förbud. Vad som finns och som används är slutna ungdomsvård. Där finns möjligheterna. Slutna ungdomsvård innebär att det visserligen är repressivt på så sätt att man är tvingad att vara där; man är inlåst. Dessutom avtjänar man hela straffet, inte två tredjedelar. Tiden där är alltså förhållandevis längre än den kan ge uttryck för. Maximistraffet är fyra år där, vilket motsvarar sex års fängelse.

Naturligtvis ska den här tiden användas till att försöka få dessa unga personer på rätt spår igen. Det är ett svårt arbete därför att det gäller unga personer som har begått allvarliga brott, till exempel allvarliga sexualbrott. Det är, som sagt, ett svårt arbete. Men är det något som vi har satsat på och som det fortsatt satsas på från samhällets sida så är det just att försöka få så bra behandlingsformer som möjligt när det gäller de här sakerna. Här är det verkligen fråga om en resursstark behandling. Man får helt andra möjligheter till individuell behandling än man kanske får i ett fängelse just därför att det är så viktigt att få de här unga personerna på rätt spår igen.

Anf. 33 DÉSIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd):

Fru talman! Efter det svaret är jag väl inte helt övertygad om minderåriga som eventuellt döms får den behandling som ministern säger sker i den traditionella kriminalvårdens hägn. Jag vet inte om ministern här kan säga, intyga, att det sker speciella behandlingsprogram för unga män som hamnar inom den slutna ungdomsvården. Jag antar att i vissa fall får socialtjänsten ta hand om pojkar som är riktigt unga. Frågan är om man där har program för att hjälpa och stötta så att de här pojkarna förstår att våldtäkt inte är något som man kan utsätta kvinnor för.

Oftast utförs det här brottet på jämnåriga flickor. Då har något hänt under resans gång. Förra året fördubblades antalet unga våldtäktsmisstänkta jämfört med hur det var året innan. Det måste betyda att samhällets attityder och värderingar har påverkat de här unga männen.

På något sätt måste vi ändå ha en nollvision, för en sådan måste väl eftersträvas när det gäller unga brottslingar. Det som regeringen satsar på när det gäller detta med sexualiseringen av det offentliga rummet är *en* del. Den kristdemokratiska jämställdhetsministern i Norge jobbar redan med ett program som är väldigt bra. Jag tycker att det är bra att även Sverige tar efter det programmet. Detta är alltså *en* del.

Men vad kan vi göra åt det som jag beskriver när det gäller nätet och nätspel där våldtäkter ger poäng? Sådant påverkar ungas inställning till och syn på kvinnor och våldtäkter.

Vad kan regeringen göra för att stoppa den typen av företeelser i samhället, och hur ser ministern på hur regeringen ska agera för att vi nästa år ska få se en minskning i stället för en ökning av andelen minderåriga som utför våldtäkter?

Prot. 2003/04:39

1 december

Svar på

interpellationer

Anf. 34 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! När det gäller den här typen av brottslighet ska man vara särskilt försiktig med statistiken, för det finns, tyvärr, ett stort mörkertal. Men med den debatt som förts och med den upplysning som givits är det kanske lättare nu för många att våga göra en anmälan.

Runtom i andra länder kan man se vilken enormt stor skillnad det är i fråga om den statistiska brottsligheten. Vissa länder har enligt statistiken inga sexualbrott över huvud taget, vilket knappast är något som överensstämmer med verkligheten. Låt oss alltså vara försiktiga när det gäller ökningen, men låt oss ändå säga att detta är ett stort samhällsproblem! I varje enskilt fall spelar ju statistiken ingen roll.

Det behandlingsprogram, de behandlingsmetoder och den kunskap som man har inom ordinarie kriminalvård används naturligtvis också, och kan användas i den vård som ges inom slutna ungdomsvård. Det är också så att man där har mycket större resurser just därför att det är så viktigt att få de här unga personerna på rätt spår igen och att satsa så att dessa i framtiden inte fortsätter att begå brott.

Självklart kan vi och samhället göra mycket mer på alla olika nivåer. Vad det handlar om är till största delen att se till att inte fler unga män hamnar i den här situationen och att det inte bara är fråga om behandling när de har begått de här fruktansvärda brotten. Då har de ju redan – i alla fall inledningsvis – fått en alldeles snedvriden syn på kvinnor.

Det är mycket som kan göras i det brottsförebyggande arbetet. Mycket görs men det kan alltså göras ännu mer – inte bara från de rättsliga instansernas sida utan från alla delar av samhället. Det handlar då förstås om skolan där man kan göra mycket för att se till att de grundläggande och gemensamma värderingar som vi vill att samhället ska bygga på, bland annat jämställdheten, också ska penetreras till varje elev så att det inte blir någon tveksamhet.

Detta är ett svårt och hårt arbete. Vi måste arbeta målmedvetet och göra det med helheten som metod. I det jobbet ska vi arbeta brottsförebyggande och brottsbekämpande men också med en bra kriminalvård, oavsett om det är unga eller om det är äldre som är förövare.

Anf. 35 DÉSIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd):

Fru talman! Först gäller det statistiken och BRÅ. Det kan ju vara så att antalet anmälningar ökar jämfört med tidigare. Men man tror också att antalet har ökat nominellt, om jag inte minns fel om BRÅ:s statistik. Jag är alltså inte hundra procentigt säker där. Det är illa ändå med tanke på varje andel. Jag har räknat ut att det är 40 kvinnor i veckan, eller något sådant, som blir utsatta för våldtäkt. Det får en fruktansvärd påverkan på egentligen hela samhället. Det gäller också hela samhällsattityden till kvinnor.

Vi tycker att vi jobbar för jämställdhet. Men det verkar, tyvärr, bli sämre med åren. Det verkar också som att de unga inte har den respekt för varandra när de umgås som man skulle kunna förvänta sig – så långt statistiken.

Frågan är vad ministern skulle kunna göra när det gäller nätet och Internet. Vad skulle man kunna göra för att där kriminalisera eller på något sätt kanske göra något för att stävja den, som jag tycker att det är, brottslighet på nätet som uppmuntrar till våldtäkter eller övergrepp på kvinnor?

Detta tycker jag måste åtgärdas i ännu högre grad. Framför allt gäller det då sådant som riktar sig till barn och ungdomar. I det avseendet är det oerhört allvarligt.

Sedan undrar jag om det nya lagförslag snart kommer som har sin utgångspunkt i Sexualbrottskommitténs förslag om en skärpning av begreppet för vilka som utför våldtäkter och om detta kommer alldeles snart.

Anf. 36 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Det är klart att det är besvärligt för brottsbekämpning med den utveckling inom Internet som vi har. De saker som nämns är redan brottsliga, men polis och åklagare följer utvecklingen och ser till att de åtgärder som behövs vidtas.

Den nya sexualbrottslagstiftningen, som bygger på kommitténs förslag men som har gjorts vidare och bredare för att ge ännu större skydd för kvinnor, kommer att presenteras, som jag har sagt tidigare, strax före jul. Om allt går som det ska, vilket jag hoppas och tror, kommer det kunna läggas en proposition fram i mars. Det gör att den nya lagen ska, som jag också sagt tidigare, kunna träda i kraft vid halvårsskiftet nästa år.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2003/04:AUI

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 11.49 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då de för dagens bordläggning aviserade ärendena väntades föreligga.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

12 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Motioner
med anledning av prop. 2003/04:30 Ny smittskyddslag m.m.
2003/04:So1 av Ingrid Burman m.fl. (v)
2003/04:So2 av Kenneth Johansson m.fl. (c)
2003/04:So3 av Cristina Husmark Pehrsson m.fl. (m)
2003/04:So4 av Börje Vestlund och Anders Bengtsson (s)

Prot. 2003/04:39
1 december

---

*Svar på
interpellationer*

2003/04:So5 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)
2003/04:So6 av Kerstin-Maria Stalin (mp)
2003/04:So7 av Chatrine Pålsson m.fl. (kd)

Bostadsutskottets betänkande
2003/04:BoU1 Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning
och byggande

Trafikutskottets betänkande
2003/04:TU1 Utgiftsområde 22 Kommunikationer

Konstitutionsutskottets betänkande
2003/04:KU5 Riksdagens arbetsformer

Skatteutskottets betänkanden
2003/04:SkU8 Omedelbart avdrag för reparation och underhåll på näringsfastigheter
2003/04:SkU13 Avdrag för utdelning på insatsemissioner
2003/04:SkU14 Skatteadministrativt samarbete i EU
2003/04:SkU15 Nya faktureringsregler när det gäller mervärdesskatt
2003/04:SkU16 Skatteregler om värdering av lager av finansiella instrument

13 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 1 december

2003/04:172 av *Lars Leijonborg* (fp) till statsminister Göran Persson
EU:s fria rörlighet och de svenska bidragssystemen

2003/04:173 av *Hans Backman* (fp) till statsrådet Hans Karlsson
Ungdomars möjlighet att få jobb

2003/04:174 av *Sonja Fransson* (s) till statsrådet Mona Sahlin
Våld som politisk metod

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 9 december.

14 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 1 december

2003/04:366 av *Yvonne Ångström* (fp) till kulturminister Marita Ulvskog
Ny myndighet för arkivering av bild-, ljud- och skrivet material

2003/04:367 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till kulturminister
Marita Ulvskog
Telemuseets framtid

Prot. 2003/04:39
1 december

2003/04:368 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till finansminister
Bosse Ringholm
Försäljningsintäkter till kommunsektorn

2003/04:369 av *Yvonne Ångström* (fp) till finansminister Bosse Ring-
holm

Utarmning av lokala skattekontor

2003/04:370 av *Hans Hoff* (s) till miljöminister Lena Sommestad
Handläggningstider vid miljöprövningar

2003/04:371 av *Peter Danielsson* (m) till statsrådet Lars-Erik Lövdén
Stopplagen

2003/04:372 av *Ola Sundell* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Polisbristen i Jämtland

2003/04:373 av *Carina Hägg* (s) till statsrådet Morgan Johansson
Hedersrelaterade självmord

2003/04:374 av *Anita Sidén* (m) till statsrådet Morgan Johansson
FN:s varning för ökning av aidsfall

2003/04:375 av *Yvonne Ångström* (fp) till socialminister Lars Engqvist
Psykiatrisk hjälp till flyktingbarn

2003/04:376 av *Yvonne Ångström* (fp) till socialminister Lars Engqvist
Socialstyrelsens krav på rapportering

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 9 december.

15 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 27 november

2003/04:290 av *Lars Ångström* (mp) till statsminister Göran Persson
Utredning av påstådda oegentligheter i JAS-affär

den 28 november

2003/04:284 av *Ulla Hoffmann* (v) till statsrådet Barbro Holmberg
Ansvar för ensamkommande barns säkerhet

2003/04:312 av *Owe Hellberg* (v) till finansminister Bosse Ringholm
Regional fördelning av statens resurser

Svar på fråga 2003/04:290 redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 2 december.

Svar på frågorna 2003/04:284 och 312 redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 9 december.

Prot. 2003/04:39
1 december

---

16 § Kammaren åtskildes kl. 16.01.

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen till ajourneringen kl. 11.49 och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

PER PERSSON

/Monica Gustafson

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Avsägelse.....	1
3 § Anmälan om kompletteringsval till utrikesutskottet.....	1
4 § Anmälan om val av vice ordförande i vissa utskott.....	1
5 § Meddelande om statsministerns frågestund.....	2
6 § Svar på interpellation 2003/04:114 om studenters ekonomi.....	2
Anf. 1 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	2
Anf. 2 ANA MARIA NARTI (fp).....	3
Anf. 3 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	3
Anf. 4 ANA MARIA NARTI (fp).....	5
Anf. 5 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	5
Anf. 6 ANA MARIA NARTI (fp).....	6
Anf. 7 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	7
7 § Svar på interpellation 2003/04:125 om förkunskapskrav för gymnasiet.....	7
Anf. 8 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	7
Anf. 9 AXEL DARVIK (fp).....	9
Anf. 10 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	10
Anf. 11 AXEL DARVIK (fp).....	11
Anf. 12 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	12
Anf. 13 AXEL DARVIK (fp).....	13
Anf. 14 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	14
8 § Svar på interpellation 2003/04:143 om lärarutbildningen.....	15
Anf. 15 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	15
Anf. 16 ULF NILSSON (fp).....	16
Anf. 17 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	17
Anf. 18 ULF NILSSON (fp).....	18
Anf. 19 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	19
Anf. 20 ULF NILSSON (fp).....	20
Anf. 21 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	21
9 § Svar på interpellation 2003/04:115 om tingsrätter i Västerbotten.....	22
Anf. 22 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s).....	22
Anf. 23 CARIN LUNDBERG (s).....	22
Anf. 24 ULLA LÖFGREN (m).....	23
Anf. 25 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s).....	24
Anf. 26 CARIN LUNDBERG (s).....	25
Anf. 27 ULLA LÖFGREN (m).....	25
Anf. 28 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s).....	26
Anf. 29 CARIN LUNDBERG (s).....	26
10 § Svar på interpellation 2003/04:118 om behandlingsprogram för dem som döms för våldtäkt.....	27
Anf. 30 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s).....	27
Anf. 31 DÉSIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd).....	28
Anf. 32 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s).....	28

Anf. 33	DÉSIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd)	29
Anf. 34	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	30
Anf. 35	DÉSIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd)	30
Anf. 36	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	31
11 §	Förnyad bordläggning	31
	Ajournering	31
	Återupptagna förhandlingar	31
12 §	Bordläggning	31
13 §	Anmälan om interpellationer	32
14 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar	32
15 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor	33
16 §	Kammaren åtskildes kl. 16.01.	34

